

HOOFSTUK 2.

POST-KOUE OORLOG-VEILIGHEID IN SUB-SAHARA AFRIKA

1. INLEIDING

Die verband tussen die VSA se militêre betrokkenheid in SSA en die aard van veiligheid in dié streek hou verband met verskeie vrae. Dui die aard van veiligheid in SSA op 'n behoefte aan die VSA se militêre betrokkenheid? Is daar 'n rol vir die VSA in die daarstelling van veiligheid in SSA? Aan die ander kant moet aanvaar word dat die VSA se amptelike siening van die veiligheidsituasie in SSA een van die faktore is wat sy betrokkenheid, veral op militêre gebied, onderlê. Anders gestel, die VSA se persepsie van die aard en omvang van veiligheid in SSA is een van die vertrekpunte in die besluit tot betrokkenheid by veiligheid in SSA. Dit is 'n persepsie wat, volgens Minter¹, deur stereotipes beïnvloed en deur “slegte nuus” vanuit SSA oorskadu word.²

Hierdie hoofstuk bring 'n teenstrydigheid na vore waarmee rekening gehou moet word. Daar word opvallend min vanuit SSA oor veiligheid in die streek geskryf. Dit is gevolglik moeilik om 'n 'Afrika-persepsie' van veiligheid daar te stel. Daarteenoor word die internasionale persepsie van veiligheid in SSA – en soms ook die plaaslike siening – in 'n groot mate deur die VSA en Westerse nuusagentskappe en akademici se beskrywings en ontledings bepaal. Die hoofstuk het eerstens ten doel om 'n oorsig te verskaf van die veiligheidsituasie in SSA. Daar word tweedens gepoog om 'n kort oorsig te verskaf van eksterne betrokkenheid by veiligheid in die streek. Die hoofstuk is hoofsaaklik beskrywend van aard. Daar word nie spesifiek gepoog om 'n omvattende uiteensetting te verskaf van die beïnvloedende faktore van die veiligheidsituasie in SSA nie, alhoewel daar kortliks na verwys word.

2. SUB-SAHARA AFRIKA: DIE AARD VAN DIE VEILIGHEIDSOMGEWING

Afrika is die tweede grootste en die tweede digstbevolkte kontinent. Die Saharawoestyn verdeel die bevolking van die kontinent op 'n noord-suid basis op grond van ras, ekonomie en geloof. SSA bestaan uit 48 state met 600 miljoen mense wat 'n duisend verskillende tale praat.³ Dié streek is gevolglik een van die mees komplekse streke in die wêreld. Hierdie diversiteit spruit voort uit verskille wat op nasionaliteit, etnisiteit, subregionaliteit, taal, ekonomiese bande en geloof gegrond is. Die streek het egter groot potensiaal, hoofsaaklik weens minerale en ander

rykdomme. Die meeste van die wêreld se goud en diamante word byvoorbeeld hier geproduseer.⁴

SSA is een van die wêreld se mees gemarginaliseerde streke - van die 20 armste state in die wêreld word 18 hier aangetref.⁵ Cochran⁶ wys daarop dat SSA se veiligheid hoofsaaklik gedefinieer word in terme van die kombinasie van die swak en mislukte aard van state, die kwesbare aard van ekonomieë en die swak sosiale omstandighede wat hieruit voortvloei. Berman⁷ argumenteer dat hierdie situasie in 'n groot mate die gevolg is van die optrede van die politieke leiers in SSA, veral die wyse waarmee gepoog word om ekonomiese en politieke mag te konsolideer met behulp van spesifieke (outokratiese) owerheidsvorme.

Alhoewel die veiligheidsomgewing in SSA geweldig kompleks is, is daar twee groeperings waarneembaar. Die eerste is 'n duidelike streeksverdeling met betrekking tot veiligheid: 'n identifiseerbare westelike, oostelike, sentrale en suidelike streek. Dit is veral die westelike en suidelike groepering wat die meeste politieke samehang vertoon en wat gesentreer is rondom twee streeksmoondhede (Suid-Afrika en Nigerië). 'n Tweede waarneembare groepering is linguisties van aard: Anglofoon-, Frankofoon- en, in 'n mindere mate, Lusofoonsprekende groeperings.⁸ Die grondslag van hierdie verdeling is gekoppel aan die onderskeie streke se koloniale verledes.

2.1 Koue en Post-Koue Oorlog veiligheid in Sub-Sahara Afrika

Min state in SSA het 'n eksterne veiligheidsprobleem wat 'n bedreiging vir die voortbestaan van die staat inhou. Dit is volgens Jackson⁹ enersyds die gevolg van SSA se geografiese marginaliteit en die relatief negatiewe houding wat grootmoondhede op verskeie terreine teenoor die streek inneem. Andersyds is dit die uitvloeisel van die demokratiese norme van die post-koloniale internasionale gemeenskap wat 'n afkeer het in die uitbuiting van ontwikkelende state deur ontwikkelde state. Jackson¹⁰ wys ook daarop dat state in die streek nie noodwendig oor 'n organisasievermoë en geloofwaardigheid beskik nie. Hulle word wel teen eksterne bedreigings beskerm deur wetlike regte (soewereiniteit) en morele aansien (internasionale legitimititeit). Voorts word SSA gekenmerk deur die wydverspreide voorkoms van interne veiligheidsprobleme – veiligheidsproblematiek wat tiperend van Derde Wêreldveiligheid is.¹¹

Verskeie akademici huldig die mening dat die aard van post-Koue Oorlog-veiligheid in SSA hoofsaaklik in die nalatenskap van kolonialisme en die Koue Oorlog gesoek moet word. Kolonialisme en die Koue Oorlog word onder andere geblameer vir die belemmering van SSA se

politieke, ekonomiese en maatskaplike ontwikkeling. Kolonialisme se nalatenskap is te bespeur in arbitrêre grense, intrastaatlike diversiteit en antagonismes, sowel as die gebrek aan nasionale kohesie.¹² Kolonialisme het, volgens Stedman¹³, SSA vir gewelddadige konflik vatbaar gemaak weens die oneweredige verspreiding van hulpbronne en die gebrek aan toegang tot politieke mag. Snow¹⁴ wys ook daarop dat koloniale moondhede, ter wille van 'n ekonomie van skaal, groot geografiese eenhede (state) in SSA tot stand gebring het. In die meeste gevalle is weinig pogings deur koloniale moondhede aangewend om politieke integrasie en sosio-ekonomiese kohesie in hierdie state te bewerkstellig. Van nasiebou was daar dus nie sprake nie.

Die regerings wat na onafhanklikheid in SSA tot stand gekom het, was meestal afhanklik van eksterne steun. Die behoeftes van die bevolking is meestal geïgnoreer, terwyl daar nie veel waarde geheg is aan die binnelandse legitimiteit van regerings nie.¹⁵ State is veral benadeel deur die eksterne steun wat tydens die Koue Oorlog ontvang is, dikwels gekenmerk deur die voorsiening van wapens en die ondersteuning van outokratiese regerings.¹⁶ Eksterne bystand aan regerings is egter deur die einde van die Koue Oorlog en die triomf van vryemarkidees in die internasionale finansiële instellings^a ondermyn.¹⁷

Veiligheid in SSA gedurende die post-Koue Oorlog-era vertoon 'n *Janus*-agtige voorkoms. Aan die een kant is daar duidelike waarneembare pogings om vrede, veiligheid en stabiliteit daar te stel. Dit manifesteer in 'n strewe na demokratiese regerings, vrye verkiesings en markgerigte ekonomieë. Sedert 1990 is verkiesings in 40 state van SSA gehou.¹⁸ Aan die ander kant is daar voortgesette burgeroorlog, ekonomiese agteruitgang en humanitêre rampe, met inbegrip van omgewingsdegradasie, dwelmhandel, steun aan internasionale terrorisme, VIGS en ander siektes.¹⁹ Walker²⁰ beskryf SSA gevolglik as 'n streek ". . .marked by both great promise and great peril." Onveiligheid en onstabiliteit het sedert die einde van die Koue Oorlog in verskeie vorme in SSA na vore gekom. Kroniese konflik tussen nasionale weermagte en insurgente groepe, vlugteling wat die gasheer staat destabiliseer en geweld tussen etniese en klasgebaseerde faksies, kom voor. In sommige state gebruik onderdrukkende regerings die magsinstrumente van die staat om inwoners hul basiese menseregte te ontsê. In ander gevalle word lewens en eiendom deur gewelddadige kriminaliteit bedreig. Konflik word in vele gevalle gesien as synde die oorsprong van alle veiligheidsprobleme in SSA te wees.²¹

State in SSA vertoon al die belangrike kenmerke van swak state. Die staat is egter 'n belangrike akteur met betrekking tot veiligheid in die streek. State is nie net die voorsieners van veiligheid

---

^a Die Wêreldbank en Internasionale Monetêre Fonds

nie. In sommige gevalle bedreig state – of die regerings van state – ook veiligheid. Onveiligheid, onstabiliteit en konflik in SSA kan in vele gevalle egter nie na die veiligheid van die staat, die regering en die gebruik van militêre mag herlei word nie. Alhoewel die staat en regering daarom relatief 'veilig' mag wees, is dit nie noodwendig altyd die geval met die inwoners van die staat nie.

Dit is daarom belangrik om kennis te neem van die rol wat nie-militêre faktore speel as potensiële oorsake van onstabiliteit, konflik en onveiligheid in SSA. Die manifestasie van hierdie faktore op 'n nie-staatlike vlak het dikwels konflik, onstabiliteit en onveiligheid op die staatlike vlak tot gevolg. Die nie-militêre dimensie van veiligheid in SSA impakteer ook op state en regerings se vermoëns om konflik te beëindig, asook om stabiliteit en veiligheid daar te stel. Dit is ook belangrik om kennis te neem van hierdie faktore aangesien ander moondhede dikwels die regerings van SSA as die veiligheidsprobleem beskou. Gevolglik word daar dikwels gepoog om op 'n nie-staatlike vlak en wyse by veiligheid in SSA betrokke te raak en sodoende die regering as tussenganger uit te skakel. Dit word gedoen deur op die nie-militêre dimensies van veiligheid te fokus. Laasgenoemde faktore wat tot onstabiliteit, konflik en onveiligheid in SSA aanleiding gee, hou hoofsaaklik verband met die aard van sosio-ekonomiese, politieke en omgewingsveiligheid in Afrika.

2.2 Die nie-militêre dimensie van veiligheid in sub-Sahara Afrika na die Koue Oorlog

SSA se ryke verskeidenheid natuurlike hulpbronne, potensiële arbeidsbronne en sy groot onontginde uitvoermark, maak dit 'n wêreldstreek met geweldige potensiaal.²² Die post-Koue Oorlog-era het egter teenstrydighede op politieke terrein na vore gebring wat hierdie potensiaal onontgin laat. Praktyke soos persvryheid, gelykheid voor die gereg, vryemarkbeginsels en die voorkoms van uiteenlopende politieke belangegroepes is wel deels gevestig. In teenstelling daarmee het negatiewe faktore wat ontwikkeling teenwerk egter bly voortbestaan: korrupsie, regeringsparasitisme, militêre betrokkenheid in die politiek, etnies gesentreerde politiek, regionale en etniese geweld, onverdraagsaamheid teenoor politieke opposisie, 'n gebrek aan kapitaal en ekonomiese afhanklikheid.²³ Samevattend kan onomwonde verklaar word dat 'n gebrek aan ekonomiese lewensvatbaarheid en politieke onstabiliteit steeds die grootste bedreigings vir veiligheid in SSA blyk te wees.²⁴

Een van die grootste politieke veiligheidsprobleme in SSA is die verpersoonliking van veiligheid. Metz,²⁵ met verwysing na SSA, beklemtoon dat ". . .security policy - like politics in general - remains personalized", terwyl Berman van mening is dat verskeie van die veiligheidsprobleme in

SSA deur sy eie leiers veroorsaak word.²⁶ Interstaatlike samewerking en antagonisme reflekteer dikwels die verhoudings tussen individuele staatshoofde, eerder as nasionale belange.²⁷

Die ekonomiese beleidsrigtings van etlike state in SSA het sedert onafhanklikheid nie volhoubare vooruitgang meegebring nie. Die vlak van kapitaalinvestering is laag, terwyl die vervaardigingsektor in sy kinderskoene verkeer. Die infrastruktuur is ook swak ontwikkel en dateer oorwegend uit die koloniale era. Swak finansiële bestuur en lenings het sommige state met 'n skuldlas gelaat wat groter is as hul bruto binnelandse produk (BBP).²⁸ Sommige van die geld wat aan SSA geleen word, beland in die buitelandse bankrekenings van die streek se leiers. Ekonomiese groei word deur die geweldige verlies aan kundigheid aan bande gelê - studente vanuit SSA wat aan Europese, Amerikaanse en ander instellings studeer, keer nie na SSA terug nie. Kulturele faktore beïnvloed ook die ekonomie; verpligtinge teenoor die uitgebreide familie en plek van herkoms, ontnem vele voornemende entrepreneurs van hul kapitaal. Ekonomiese groei word nie net deur die gebrek aan infrastruktuur, korrupsie en 'n geskoolde werksmag aan bande gelê nie.²⁹ Faktore soos die volgehoue prysdalings vir die streek se uitvoerprodukte – hoofsaaklik grondstowwe en landbouprodukte – asook die buitensporige hoë salarisse wat in die formele sektor betaal word, dra ook tot die gebrek aan ekonomiese groei by.³⁰

Die swak state van SSA beskik nie oor die kapasiteit om hul ekonomieë te diversifiseer en hul menslike hulpbronnepotensiaal te ontgin nie. Die meeste state in SSA reflekteer die ou internasionale politieke ekonomie wat hul verplig om hoofsaaklik op die uitvoer van primêre produkte te steun. Die meeste van hierdie produkte word na Westerse lande uitgevoer. Daar is gevolglik relatief min handel tussen die onderskeie state in SSA. Die afhanklikheid van buitelandse hulp en die vereffening van buitelandse skuld inhibeer ook ekonomiese vooruitgang in verskeie state in SSA.³¹

Die wêreld se hoogste geboortesiferyfer en geboortesterftesiferyfer word in SSA aangetref: 'n gemiddeld van 16 per 1000 persone teenoor die wêreldgemiddelde van 11. Die streek se bevolkingsgroeykoers is ook die hoogste in die wêreld (2,9 persent per jaar). Die gevolg is dat 45 persent van die bevolking onder die ouderdom van 15 jaar is.³² Hierdie kenmerke stel hoë eise in terme van voedsel en werk te midde van 'n reeds wankelende ekonomie. Siektes wat eens onder beheer was, kom weer na vore.³³ Voorts is 63 persent van alle MIV-positiewe individue en 81 persent van alle MIV-positiewe vroue in die wêreld in SSA woonagtig.³⁴ Bevolkingsbewegings is ook 'n groot probleem in SSA. Hierdie fenomeen hou enersyds verband met 'n verlies aan kundige en geskoolde mense wat die streek verlaat, andersyds hou dit verband met groot getalle, meestal ongeletterde, vlugtelinge in SSA.³⁵

In SSA versak die staat dikwels sy verantwoordelikheid op maatskaplike terrein. Internasionale organisasies, nie-regeringsorganisasies en verskeie VN-liggame raak toenemend meer betrokke by ontwikkeling, opvoeding en die gesondheidssektor. Selfs met eksterne steun vind state dit moeilik om die mas op te kom, veral wat die VIGS-pandemie betref.³⁶ Vanuit 'n veiligheidssoogpunt impliseer dit dat die staat nie meer die enigste rolspeler in die daarstelling van veiligheid is nie.

Sub-Sahara Afrika is 'n wêreldstreek waar, volgens Bacon, ". . .geographic isolation and unsurpassed natural resources conspired for centuries to make it a victim of, rather than a participant in, the advancement of industrial age revolution."³⁷ Simpson beklemtoon dit dat SSA in die verlede nie gehuiwer het om sy geostrategiese waarde teenoor die res van die wêreld te beklemtoon nie. Dit was aan twee aspekte gekoppel: die strategiese belang van die seeroete om Afrika en SSA se rykdom aan strategiese minerale. Beide hierdie aspekte het hul geostrategiese relevansie in die post-Koue Oorlog verloor en sodoende tot SSA se marginalisering bygedra.³⁸

Alhoewel SSA bekend is vir sy natuurskoon, het omgewingsprobleme na vore getree wat op die lang duur negatiewe gevolge vir veiligheid mag inhou. In wese behels dit dat 'n vinniggroeiende bevolking met 'n kwesbare ekologiese sisteem kompeteer. In afgeleë gebiede gee dit aanleiding tot ernstige omgewingsprobleme as gevolg van die ontbossing en woestynvorming. Bykans 90 persent van die bevolking in SSA gebruik hout as brandstof. Van nuwe aanplantings is daar weining sprake, terwyl primitiewe boerderypraktyke ook 'n prominente rol speel in die snelle omgewingsdegradasie.³⁹ Hierdie probleme word vererger deur groot droogtes, vloede en ander natuurrampe wat algemeen voorkom. Sekere state het selfs aan ontwikkelde lande toestemming verleen vir die storting van industriële afval (dikwels toksies) binne hul landsgrense.⁴⁰ Volgens skatting is tot 40 miljoen landmyne in 18 state in SSA ontplooi. Naas die 12 000 ongevallen wat dit jaarliks veroorsaak, maak dit groot gebiede onbewoon- en onbewerkbaar.⁴¹ Genoemde faktore – en daar is vele meer – beklemtoon die toenemende belangrikheid van die omgewing ten opsigte van (on)veiligheid in SSA.

Ngubane en Solomon⁴² wys daarop dat omgewingsveiligheid in SSA veral met water- en voedselskaarste in verband gebring kan word. Dit gee aanleiding tot hongersnood en ondervoeding. Waar SSA in 1960 byvoorbeeld selfvoorsienend was in sy voedselbehoefte, was 'n derde van sy bevolking teen die 1990's van ingevoerde voedsel afhanklik.⁴³ Indien die waterskaarste krisisafmetings aanneem, kan die vele transnasionale riviere in SSA wat in baie gevalle ook as landsgrense dien, 'n potensiële bron van konflik word. Die beskikbaarheid van

genoegsame water hou direk verband met belangrike strategiese humanitêre veiligheidsaangeleenthede, aangesien dit na gesondheid, energie en voedselveiligheid herlei kan word.⁴⁴

2.3 Die militêre dimensie van veiligheid in sub-Sahara Afrika na die Koue Oorlog

Die gebrek aan goeie opleiding is een van die belangrikste probleme rakende militêre veiligheid in SSA. Die gebrek aan militêre professionalisme, 'n uitvloeisel van swak opleiding, veroorsaak dat weermagte nie 'n waardesisteem met die breë gemeenskap deel nie. 'n Gebrek aan professionalisme lei in sekere gevalle daartoe dat soldate geredelik by politieke prosesse inmeng. Ook staan hulle nie die inmenging by en wanbestuur van (operasionele) militêre aangeleenthede deur die burgerlike owerhede teen nie.⁴⁵ In sommige gevalle is militêre leiers ook meer bevoeg as politieke leiers weens hul opleiding by Westerse militêre instellings. Hulle sien gevolglik hul weg oop om die politieke mag oor te neem om sodoende beter administrasie en orde in state te verseker.⁴⁶ Militêre magte in SSA is gevolglik belangrike aktors op politieke gebied. Gutteridge, met verwysing na SSA, beklemtoon dat "(t)he question is not whether armies will participate in politics, but to what extent and by what means."⁴⁷

State ondervind probleme om militêr in hul eie veiligheid te voorsien. Verskeie weermagte in SSA beskik nie oor die dissipline en toewyding om die staat te verdedig nie. Om in hul veiligheidsbehoefte te voorsien, orde daar te stel en te handhaaf en hul militêre magte op te lei, maak verskeie state in SSA van private veiligheidsmaatskappye gebruik. Hierdie instansies voorsien oor die algemeen goeie dienste aan die staat - solank as wat hul rekenings betaal word.⁴⁸ Die swakheid van state in SSA affekteer hul weermagte. Verdedigingsbegrotings is dikwels te klein om bestaande weermagte te ondersteun. Moontlike afskaling het die potensiaal om tot onrus en selfs staatsgrepe te lei. Bonnemaïson⁴⁹ beklemtoon dat weermagte in SSA hulself in 'n besonder vreemde situasie bevind, in die sin dat verdedigingsbegrotings dikwels te klein is om in die basiese veiligheidsbehoefte van die staat te voorsien, terwyl dit in terme van die nasionale begrotings van hierdie state buitensporig voorkom.

Die grootste probleem is egter die onvermoë van sommige weermagte om konsensus te bereik oor die identifisering van nasionale bedreigings en die ooreenkomstige weermag te ontwikkel en te onderhou wat hierdie bedreigings kan elimineer. Min state in SSA beskik gevolglik oor 'n langtermyn militêre strategie.⁵⁰ Aangesien verskeie weermagte in SSA uit koloniale veiligheids- en insurgentemagte ontwikkel het, is daar 'n geneigdheid om op binnelandse aangeleenthede te fokus. Weermagte is byvoorbeeld dikwels meer besorg oor politieke afvalliges, smokkelaars en ander subversiewe elemente as oor belangrike veiligheidsaangeleenthede. Anders gestel,

weermagte in SSA word dikwels gesien as instrumente van die regering en nie van die staat nie. Dit gebeur selfs in sommige state dat die weermag deur een etniese groep of streek gedomineer word. Die verhouding tussen die weermag en die gemeenskap word daarom dikwels deur agterdog, wantroue en vrees gekenmerk.⁵¹ Vanuit 'n militêre oogpunt, is daar gevolglik twee bedreigings waarmee weermagte en state in SSA rekening moet hou: die moontlikheid dat weermagte in opponerende faksies kan fragmenteer én die aanloklikheid wat staatsgrepe vir weermagte inhou. Die primêre oogmerk van vele state se verdedigingsbeleid is gevolglik slegs om die weermagte in uniform te hou en die soldate tot hul barakke te beperk.⁵²

Ngubane en Solomon⁵³ wys laastens daarop dat die toename in streeksgebaseerde konflikte wat na die Koue Oorlog in SSA gemanifesteer het, bevestig dat militêre bedreigings 'n realiteit is waarmee regerings in die streek rekening moet hou. Gevolglik is daar 'n neiging by verskeie state in die streek om hul weermagte op 'n permanente gereedheidsgrondslag te hou. Een noodsaaklike element in hierdie opsig is uiteraard die versekering dat voldoende wapens beskikbaar is.

3. GEWAPENDE KONFLIK: DIE PRIMÊRE BEDREIGING VIR VEILIGHEID IN SUB-SAHARA AFRIKA

Die feit dat sewe miljoen mense in 38 jaar (1960 - 1998) in 32 oorloë in Afrika gesterf het, is 'n konkrete bewys dat gewapende konflik die belangrikste bedreiging vir die veiligheid van SSA se inwoners is. Nog nege miljoen het gevlug weens gewapende konflik en kan as interne misplaaste persone beskou word.⁵⁴ Daar is meer gewapende konflik in SSA as enige ander wêreldstreek.⁵⁵ Meer as 800 000 Rwandese is in net meer as twee maande in 1994 in 'n volksmoord uitgewis. Tussen 1991 en 1993 is meer as 400 000 Somalies dood weens oorlogverwante hongersnood.⁵⁶

3.1 Die oorsprong van gewapende konflik in sub-Sahara Afrika

Die regte historiese invalshoek om die oorsprong van gewapende konflik in die post-Koue Oorlog te verstaan, is belangrik. Kolonialisme en die Koue Oorlog is in dié verband uitgesonder. State in SSA is sedert onafhanklikwording in die 1960's deur politieke onstabieleit gekenmerk. Die oorsprong hiervan was hoofsaaklik te vinde in die politieke en ekonomiese omstandighede na onafhanklikheid, tesame met die beleidsrigtings wat regerings nagestreef het om politieke mag te behou en te konsolideer.⁵⁷ Dit is deur die veranderde houding van internasionale finansiële instellings aangehelp. Dié instellings het 'n toenemende onverdraagsaamheid jeens wanbestuur

en korrupsie deur regerings in SSA geopenbaar. Strenger eise ten opsigte van ekonomiese omstandighede moes nagekom word alvorens eksterne ekonomiese en finansiële hulp verkry kon word. Sommige state het egter op supermoondheidsteun staatgemaak om hierdie maatreëls te omseil. Die einde van die Koue Oorlog het egter die manipulerings van die supermoondhede deur regerings in SSA, in ruil vir hul steun in 'n globale geostrategiese stryd, beëindig.⁵⁸

Die logiese gevolgtrekking sou wees dat die einde van die Koue Oorlog SSA se kapasiteit vir konflik sou verminder. Die teendeel het egter gebeur. Die einde van die geostrategiese magstryd het inderdaad tot die verswakking van state aanleiding gegee en die voorkoms van opstand teen staatsgesag verhoog.⁵⁹ Konflik het nie net die state waarin dit fisies voorkom bedreig nie, maar het 'n rimpel-effek op streeksvlak en SSA as geheel tot gevolg gehad. Die oorspoel-effek van vlugtelingen is 'n goeie voorbeeld.⁶⁰ Voorts het die toenemende demokratisering van state in SSA regerings die slagoffers laat word van onrealistiese verwagtings van die publiek. Die publiek is ook meer krities teenoor onrealistiese beleidsrigtings, die swak benutting van nasionale hulpbronne, ondoeltreffende regering en die onbeholpe hantering van gemeenskapskrisisse.⁶¹

Twee neigings het in die post-Koue Oorlog-era die strategiese landskap in SSA help vorm. Aan die positiewe kant het leiers hul afhanklikheid van eksterne hulp probeer oorkom deur self verantwoordelikheid vir regionale veiligheid en stabiliteit te aanvaar. Die 1998 *Strategic Assessment from the Strategic Studies Institute* stel dit soos volg: ". . .the trend is clear: in the past African leaders would have looked to developed nations or the United Nations to oversee crisis resolution or organized efforts to deal with violence, but now are seeking to do so themselves."⁶² Dit het aanleiding gegee tot 'n soeke na maniere om konflik te beëindig. Aan die negatiewe kant was daar nie aanduidings dat politieke leiers in SSA afsien van hul geneigdheid om in naburige state in te meng nie. Die teendeel is eerder waar – in die 1990's is 'n toename van sodanige aktiwiteite ervaar. Metz⁶³, met verwysing na state in SSA, stel dit eksplisiet: ". . . they seem to have lost any inhibition on intervention in neighboring states." Inmenging in eksterne konflikte en die verspreiding van gewapende konflik in SSA het trouens 'n noue band. Daar is verskeie redes waarom state in SSA 'n geneigdheid openbaar om tydens gewapende konflik by ander state betrokke te raak:

- Rebelgroepe stig basisse of beset gebiede oor grense heen ten einde toegang tot hulpbronne of 'n toevlugsoord wat as beskerming teen die staat se veiligheidsmagte kan dien, te hê. Dit word dikwels gedoen met die toestemming van die naburige staat.

University of Pretoria etd – Esterhuyse, A J (2003)

- Regeringsmagte voer operasies in buurstate uit in 'n poging om rebellebasisse en logistiek te vernietig en die buurstaat sodoende te ontmoedig om as toevlugsoord vir rebellegroepe te dien.
- Gewelddadige konflik het ook na ander state versprei in gevalle waar regerings insurgensie gebruik om buurstate te verswak en te destabiliseer. Dikwels het dit ten doel om wedywing in regionale verband te neutraliseer. Steun aan rebellegroepe dien dan as plaasvervanger vir direkte interstaatlike konflik.

Hierdie optrede deur state moet gesien word binne die konteks van die drie pertinente oorsake van konflik in SSA wat deur Furley⁶⁴ geïdentifiseer word. Die eerste het 'n koloniaal-historiese grondslag naamlik, die onbevredigende aard van nasionale grense. Enersyds lei die verdeling van stamme oor staatsgrense heen tot poreuse grense wat maklik as toevlugsoord tydens insurgensiekonflikte gebruik kan word. Andersyds het dit veelvolkige state in SSA geskep. Nasiebou is gevolglik 'n voorvereiste vir veiligheid. Dit is dus verstaanbaar dat etnisiteit as tweede oorsaak van gewapende konflik uitgesonder word. Laastens skep die benarde ekonomiese toestand in vele state die grondslag vir armoede, nepotisme, korrupsie en 'n klasseverdeeldheid. Genoemde oorsake word wêreldwyd met lae-intensiteit, gewapende konflik geassosieer.

Furley se siening word weerspieël in die vyf oorsake van gewapende konflik in SSA wat deur die Sekretaris-generaal van die VN, Kofi Annan, in sy verslag aan die Veiligheidsraad in 1998, geïdentifiseer word. Dit sluit in:

- Historiese nalatenskappe. Die invloed van kolonialisme, die Koue Oorlog en onsuksesvolle post-Koue Oorlog-vredesoperasies (byvoorbeeld die tragedies in Somalië en Rwanda) word in die verband uitgesonder.
- Interne faktore. Erkenning word gegee aan die realiteit dat konflik in die streek nie slegs aan historiese faktore toegeskryf kan word nie. Swak politieke en ekonomiese besluitneming en 'n kultuur van "the-winner-takes-all", word in die opsig uitgesonder.
- Eksterne faktore. Die rol van eksterne moondhede in die aanhitsing van konflik op 'n indirekte wyse of deur direkte intervensie. Dit het ook betrekking op state in SSA wat by konflikte buite hul grense betrokke raak.
- Ekonomiese oorwegings. Die gebrek aan finansiële aanspreeklikheid, beleidsverskille oor die beheer van hulpbronne en die "winsmotief" wat in konflikte opgesluit is.

- Unieke situasies. Dit sou gevaarlik wees om slegs aan die algemene oorsake van konflik in SSA oorweging te skenk, sonder om die fokus te plaas op die oorsake wat gekoppel is aan die uniekheid van elke konfliksituasie.⁶⁵

Dit is duidelik dat die oorsake van konflik in SSA veelsoortig en uiteenlopend van aard is én die streek se diversiteit en kompleksiteit reflekteer. Sommige oorsake is suiwer huishoudelik, ander reflekteer die dinamika van die onderskeie streke, terwyl sommige belangrike internasionale dimensies het.⁶⁶

3.2 Die aard van gewapende konflik in sub-Sahara Afrika

Die meeste konflikte in SSA word gekenmerk deur die onkonvensionele aard daarvan. Ook is hierdie konflikte nie noodwendig tot die grense van een staat beperk nie. Hierdie regionaliteit skep verskeie veiligheidsprobleme naas die maatskaplike en politieke onstabiliteit wat daarmee gepaardgaan -waarvan die proliferasie van onwettige kleinwapens die belangrikste is.⁶⁷

Die post-Koue Oorlog-era het 'n verandering in die aard van oorlog in SSA meegebring in die sin dat die deelname van verskeie groepe en faksies dit in kompleksiteit laat toeneem het. Konflikte in SSA in die post-Koue Oorlog is in verskeie gevalle gekenmerk deur die verskyning van krygshere (*warlords*) en kultusbewegings, die toenemende kriminalisering van gewapende konflikte, asook die aanwending van huursoldate en private militêre- en veiligheidsmaatskappye. Konflikte in hierdie era word daarom dikwels as gemeenskapsoorloë gekenmerk. Dit het nie net binne gemeenskappe as sulks plaasgevind nie, maar die burgerlike bevolking of individuele groepe was dikwels die teken van die vegtende faksies.⁶⁸

Konflik in SSA in die post-Koue Oorlog-era is selde oor idees of ideologie; dit kan ook slegs op 'n indirekte wyse aan etnisiteit en identiteit toegeskryf word. Vir Westerlinge met hul Clausewitz-paradigma is voorgenoemde soms moeilik om te verstaan, aangesien alle konflikte in SSA nie noodwendig die verwesenliking van politieke oogmerke ten doel het nie. Bykans alle konflikte in SSA hou verband met natuurlike hulpbronne. Konflik vervul egter ook 'n sosiale funksie in SSA, synde dit 'n rol speel in "group bounding and psychic fulfillment".⁶⁹ Passie neem dikwels die plek in van rede.

Metz⁷⁰ wys daarop dat state in SSA selde op owerste wyse militêre mag teen buurstate aanwend; hulle steun eerder op indirekte aggressie en sogenaamde "proxy violence." Hierdie indirekte aggressie is die gevolg van religieuse, etniese en persoonlike konflik. Interne konflik wat

voortvloei vanuit 'n stryd om politieke beheer is egter algemeen en 'n groot bron van onstabieleit en onveiligheid. Sogenaamde "complex emergencies" is egter die grootste veiligheidsprobleem in SSA in die post-Koue Oorlog-era. Hierdie verskynsel is die uitvloeisel van verskeie faktore: swak state; etniese spanning; die onderdrukking van minderhede; korrupte en diktatoriale regeerders; ondersteuning van politieke leiers deur internasionale wapenhandelaars; kroniese armoede en onderontwikkeling; en die skuldmas van verskeie state in SSA. Metz wys daarop dat ". . .complex emergencies do not entail traditional force-on-force warfare, but sustained, low intensity (albeit often brutal) violence involving militias, warlord armies, state forces and, sometimes, private security forces."⁷¹

Lodge⁷² onderskei tussen sewe verskillende tipes gewapende konflikte in Afrika sedert 1990. Die meeste hiervan het in SSA voorgekom. Lodge se tipologie sluit die volgende in:

- Etniese kompetisie om politieke beheer.
- Regionale of sessesionistiese rebellies.
- 'n Voortsetting van bevrydingskonflikte.
- Fundamentalistiese godsdienstige teenstand teen sekulêre gesag.
- Konflik weens die disintegrasie en mislukking van state.
- Grensdispute.
- Uitgerekte konflik binne verpolitiseerde militêre groeperinge.

Die Britse Departement van Internasionale Ontwikkeling identifiseer vier tipes konflikte in Afrika in 'n konsultasiedokument getitel "The Causes of Conflict in Africa"⁷³, waarvan drie in SSA aanwesig is. Dit sluit in: faksionele konflikte; volksmoorde en etniesgebaseerde konflikte; en sogenaamde "new warfare" - regionale konflikte. Regionale konflikte word beskryf as sogenaamde nuwe konflikte, aangesien dit elemente van al die ander tipes bevat, insluitend konvensionele konflikte.

3.3 Die impak en gevolge van gewapende konflik op die veiligheidsituasie in sub-Sahara Afrika

Die voorkoms van veral intrastaatlike konflik het verskeie implikasies. Die staat se vermoë om te regeer word negatief geaffekteer en streeksveiligheid word bedreig, veral as gevolg van die voorkoms van rebellegroepe, onwettige wapens en vlugteling. State se vermoë om rebellegroepe te beheer, het gekwyn. In sommige gevalle het die rebelle groter onafhanklikheid ontwikkel weens hul benutting van natuurlike hulpbronne soos diamante en hout in die gebiede

onder hul beheer en die aanwending van huursoldate om hul vegvermoëns te verbeter. Die groot hoeveelhede wapens wat gebruik is tydens bevrydingoorloë is steeds in SSA in omloop. Sommige state het nie die fisiese vermoë of politieke wil om die verspreiding van wapens te stop nie. Die groot hoeveelhede wapentuig in SSA word voortdurend van een konflik na 'n volgende gesirkuleer.⁷⁴ In mislukte state dra die beskikbaarheid van wapens by tot 'n fragmentering van groepe, wat weer 'n onderhandelde skikking bemoeilik. Dit is ook bydraend tot die voorkoms van geweldadige kriminaliteit.⁷⁵

Gewapende konflik skep humanitêre tragedies in SSA. In 1999 het dertien state in SSA meer as 100 000 interne misplaaste persone gehad. Vlugteling, 'n uitvloeisel van gewapende konflik, is 'n algemene verskynsel in SSA.⁷⁶ State het dikwels onvoldoende infrastruktuur om die groot getalle vlugteling te hanteer.⁷⁷ Die maklikste wyse waarop dit meestal gedoen word, is deur die skepping van vlugtelingkampe. Hierdie kampe is egter weer 'n maklike werwingsbron vir rebelle. Tweedens kan groot getalle vlugteling gemeenskappe oorweldig en konflik oor kos, water en skuiling tot gevolg hê. Laastens is groot getalle vlugteling 'n ekonomiese las, terwyl ernstige gesondheidsprobleme in die gasheerstaat geskep kan word. Dit kan maklik tot vlugtelingehaat in 'n gasheerstaat aanleiding gee.⁷⁸ Konflikte in SSA word voorts gekenmerk deur die geweldadige aard daarvan. Die skepping van 'n kultuur van vrees, geweld en terreur is dikwels die enigste uitvloeisel daarvan. Kinders is dikwels die slagoffers, terwyl die benutting van kindersoldate 'n algemene wanpraktyk in sommige van die konflikte in SSA is.⁷⁹

Gewapende konflik het aansienlike ekonomiese implikasies vir SSA. Produksie en lewenskwaliteit word negatief geaffekteer. Toegang tot landbougrond word dikwels bemoeilik, nie net tydens konflikte nie, maar ook daarna. Die wydverspreide voorkoms van landmyne is 'n goeie voorbeeld. Produksie word verlaag deur 'n infrastruktuur wat deur gewapende konflik vernietig is. Gewapende konflik maak goeie regering – die voorsiening van goedere en dienste én die handhawing van wet en orde – dikwels onmoontlik. Voorts bring dit 'n finansiële skuld, die onbeheerde uitbuiting van hulpbronne en georganiseerde kriminaliteit mee. Dit benadeel nie net internasionale investering in die konflikgeteisterde gebiede nie, maar dikwels ook die streek.⁸⁰

Dit is nie slegs die voorkoms van konflik wat die veiligheidsituasie in SSA bemoeilik nie, maar ook die reaksie daarop. Volgens Stedman⁸¹ word ses regionale, kontinentale en internasionale reaksies ontlok:

- militêre steun of inmenging om een van die betrokke partye te ondersteun;
- vredesafdwinging om vegtende partye te dwing om 'n skikking te aanvaar;

- humanitêre inmenging ten einde die effek van konflik te minimaliseer;
- mediasie ten einde 'n onderhandelde skikking te bewerkstellig;
- voorkomende diplomاسie ten einde te voorkom dat konflik gewelddadig raak; en
- die opbou van 'n regionale vermoë om konflikte te bestuur.

Dit is duidelik dat die negatiewe gevolge van konflik nie streeksgebonde is nie. In sommige gevalle word die meegevoel van groepe buite die streek ook aangewakker, veral waar menslike lyding ernstige afmetings aanneem. Dit is slegs een van verskeie redes waarom eksterne moondhede dikwels betrokke raak by veiligheid in SSA.

4. DIE ROL VAN EKSTERNE MOONDHEDE BY VEILIGHEID IN SUB-SAHARA AFRIKA

Die einde van die Koue Oorlog het 'n verandering in die betrokkenheid van eksterne moondhede by veiligheid in SSA meegebring. Gevolglik is dit sinvol om te onderskei tussen betrokkenheid by veiligheid in SSA tydens die Koue Oorlog en die era daarna.

4.1 Die Koue Oorlog-tydperk

SSA was selde indien ooit van kritieke belang vir die supermoondhede tydens die Koue Oorlog. Gevolglik het dit nie dieselfde mate van betrokkenheid, ondersteuning en belangstelling ontlok as streke soos die Midde-Ooste en Suidoos-Asië nie. Die voormalige koloniale moondhede, veral Frankryk, het oorwegend die nodige beskerming en hulp aan voormalige kolonies verleen. In sekere gevalle het die VSA en die voormalige Sowjetunie egter ook op 'n omvattende wyse betrokke geraak, veral in die Horing van Afrika en Suider-Afrika. Die Horing van Afrika het nie 'n koloniale geskiedenis nie, terwyl geografiese naasliggendheid daarvan aan die Midde-Ooste van strategiese belang vir die grootmoondhede was. Suider-Afrika met sy vele insurgensiekonflikte was 'n arena van potensiële konfrontasie tussen supermoondhede. Supermoondheid betrokke was in dié geval veral instrumenteel van aard. Clapham stel dit soos volg: "They could afford to treat it as a resource on which they could draw, and which enhanced more than it threatened their own security, and the role which they play in world affairs."⁸²

Daar was gevolglik 'n onewewigtigheid rakende eksterne betrokkenheid in SSA tydens die Koue Oorlog. Indien 'n eksterne moondheid dit in sy belang geag het om betrokke te raak en nie ag te slaan op ander grootmoondhede se afkeer van sy optrede nie, kon geen staat in die streek dit voorkom nie, selfs nie die Organisasie van Afrika Eenheid (OAE) nie. Aan die ander kant is dit egter 'n realiteit dat geen Westerse staat of selfs die Sowjetunie en die Sjinese Volksrepubliek, of

enige ander belangrike moondheid buite die streek, ooit enige soewerein-onafhanklike staat in SSA bedreig het nie. Eksterne betrokkenheid is trouens meestal deur state in SSA verwelkom.⁸³

Supermoondheid betrokkenheid in SSA is tydens die laaste fase van die Koue Oorlog (vanaf 1970) verhoog. State is tydens hierdie era in meerdere of mindere mate by die Koue Oorlog-alliansiestrukture ingesluit. Dit was egter meestal teenproduktief, aangesien dit met omvattende wapenvoorsiening aan state in die streek gepaardgegaan het. Dit was teenproduktief tot die mate dat wapentuig nie veel waarde het indien die meganismes wat beheer daarvoor moes uitoefen, nie effektief gefunksioneer het nie. In vele gevalle was hierdie burgerlik-militêre beheerstrukture afwesig of ontoereikend. Regerings in SSA is gevolglik kwesbaar gelaat weens die eksterne betrokkenheid tydens die Koue Oorlog.⁸⁴

4.2 Die post-Koue Oorlog-tydperk

Hierdie kwesbaarheid is aanvanklik in die post-Koue Oorlog-era ondervang deur die Weste se herontdekking van die universele waardes van demokrasie en menseregte, tesame met die demokratisering van vele state in SSA. Die Weste se aanvanklike bereidwilligheid om, selfs militêr in die era direk na die Koue Oorlog, in SSA betrokke te raak, moet teen die agtergrond van hierdie fokus op demokrasie en dit wat daarmee gepaardgaan, gesien word. Hierdie bereidwilligheid om betrokke te wees, het egter nie lank geduur nie. Clapham stel dit soos volg: “Western states could not in any event have been expected to maintain an active commitment to democratisation and conflict resolution in Africa, once the first wave of enthusiasm had passed, and the costs of involvement – in a continent where their economic interests were negligible – had become apparent.”⁸⁵

Eksterne betrokkenheid by die veiligheid van state in SSA in die post-Koue Oorlog-era moet egter gesien word teen die agtergrond van ‘n herdefiniëring en verbreding van die konsep “soewereiniteit”. Die oorwegende siening was dat veral streeks- en globale instellings soos die OAE en die VN gemoeid moet wees, nie net ten opsigte van die voorkoming en oplossing van interstaatlike veiligheidsprobleme en konflik nie, maar ook met intrastaatlike veiligheidsprobleme en konflik. Hierdie idee is deur twee beginsels onderlê. Eerstens is daar geargumenteer dat eksterne betrokkenheid geregverdig kon word indien daar ‘n totale ineenstorting van wet en orde is; die bevolking aan onmenslike lyding onderwerp word; en daar ‘n groot moontlikheid is dat die situasie na buurstate kon oorspoel. Tweedens is aanvaar dat voorkomende optrede nodig mag wees, veral in gevalle waar die konflikpotensiaal groot is.⁸⁶

Daar is verskeie tendense waarneembaar wat eksterne betrokkenheid by die veiligheid van state in SSA tydens die post-Koue Oorlog-era betref. Die beëindiging van die Koue Oorlog het meegebring dat eksterne moondhede hul betrokkenheid in SSA in heroorweging geneem het ten einde dit in balans te bring met hul eie nasionale belange. In die meeste gevalle het dit tot verlaagde betrokkenheid in SSA gelei. Dit is gerugsteun deur die toenemende betrokkenheid van eksterne nie-staatlike akteurs by die veiligheid van SSA. Alhoewel direkte konflik tussen state steeds nie wydverspreid voorgekom het nie, is die era na die Koue Oorlog ook gekenmerk deur die indirekte betrokkenheid van verskeie state in SSA by die veiligheid van ander state in die streek – veral deur middel van die sogenaamde “war by proxy”. In die meeste gevalle behels dit die ondersteuning van die gewapende opposisie in buurstate. Hierdie konflikte is dikwels godsdienstig of etnies van aard. In ander gevalle het buurstate direk by konflikte betrokke geraak deurdat hul grondgebied as afspringplek deur oorlogvoerendes gebruik word. Dit is vergemaklik deur state se onvermoë om grense te beheer in onherbergsame gebiede of grense wat etnies- of stamverdelend van aard is.⁸⁷

Eksterne betrokkenheid het ook nuwe momentum gekry met die toenemende klem op vredesoperasies as middel om veiligheidsprobleme en konflik in SSA op te los. In hierdie verband is die rol van die VN en streeksinstellings, soos die Suider-Afrikaanse Ontwikkelingsgemeenskap (SAOG), toenemend op die voorgrond geplaas. Twee duidelik waarneembare tendense rakende ekstern geïnisieerde vredesoperasies in SSA verdien vermelding. Eerstens het die mislukking daarvan in state soos Angola, Rwanda, Somalië en Sierra Leone daartoe gelei dat state soos die VSA, Frankryk, Brittanje en andere ‘n versigtigheid geopenbaar het om by sodanige operasies in SSA betrokke te raak. Hierdie state het egter tweedens inisiatiewe geïnisieer om ‘n inheemse regionale vredesmagvermoë te ontwikkel ten einde state in SSA in staat te stel om hul eie veiligheidsprobleme te hanteer. Programme deur state soos die VSA, Frankryk en Brittanje om streeksgebaseerde vredesmagvermoëns daar te stel, is minder kontroversieel as direkte militêre bystand aan spesifieke state.⁸⁸

5. SAMEVATTING

Is daar 'n behoefte in SSA aan militêre betrokkenheid deur die VSA by veiligheid in SSA? Die antwoord op hierdie vraag spruit voort uit die kompleksiteit van veiligheid in SSA. Dit kan nie ontken word nie dat SSA deur onstabiliteit en onveiligheid gekenmerk word nie. Een van die grootste probleme is die wydverspreide voorkoms van konflik wat in die meeste gevalle aan die afwesigheid van militêre veiligheid toegeskryf kan word. Die sosio-ekonomiese, politieke en omgewingsbedreigings is egter ineengewef met die voorkoms en oorspoeleffek van konflik. Dit

dra aan die een kant tot die voorkoms van konflik by, terwyl konflik weer aanleiding gee tot die voorkoms van sosio-ekonomiese, politieke en omgewingsbedreigings.

Die verbetering van, en behoefte aan, militêre veiligheid is egter nie noodwendig gekoppel aan die beëindiging van konflik of die voorsiening van militêre hulp nie. Net soos in die geval van die komplekse aard van veiligheid in SSA, sal die soeke na oplossings vir veiligheidsprobleme ook 'n geïntegreerde benadering vereis. Een aspek rakende die behoefte aan militêre hulp, steun en betrokkenheid by veiligheid in SSA is egter duidelik – dit mag nie die enigste vorm van eksterne veiligheidshulp wees nie. 'n Geïntegreerde benadering word vereis: enige vorm van militêre steun moet voorsien word in samehang met ekonomiese, politieke en ander vorme van steun. Ook mag militêre betrokkenheid nie net gefokus wees op die daarstelling van militêre veiligheid nie. Dit moet 'n bydrae lewer oor die breë spektrum van veiligheid, met inbegrip van die daarstelling en verbetering van SSA se sosio-ekonomiese, politieke en omgewingsveiligheid. Dit gee aanleiding tot die vraag rakende die wyse waarop weermagte aangewend kan word ter ondersteuning van sosio-ekonomiese, politieke en omgewingsveiligheid.

Die VSA sal nie militêr betrokke kan wees by die daarstelling van veiligheid in SSA sonder 'n deeglike begrip van die kompleksiteit van die streek se veiligheidsproblematiek nie. Ook sal die VSA se militêre betrokkenheid deel moet wees van 'n meer omvattende beleid en strategie om op 'n positiewe wyse tot die veiligheid van SSA by te dra. Die vraag is of die VSA se beleid en strategie met betrekking tot SSA tydens die Clinton-era voorsiening gemaak het vir 'n meer omvattende benadering ten einde die veiligheid van die streek op 'n konkrete wyse aan te spreek. Die antwoord op hierdie vraag word in die volgende hoofstuk ondersoek met 'n ontleding van die VSA, spesifiek die Clinton-administrasie, se belange, beleid en strategie teenoor SSA.

9. VERWYSINGS

---

¹ Minter, W, "United States and Africa: Starting Points for a New Policy Framework", *Foreign Policy in Focus*, Special Report #8, November 1999, p 1.

² Stedman, S J, "Conflict and Conciliation in Sub-Saharan Africa", In: Brown, M E (Ed), *The International Dimensions of Internal Conflict*, MIT Press, Cambridge, 1996, p 235.

³ Cochran, E S, "The Pivotal State: Post-Apartheid South Africa", *Parameters*, Vol XXX, No 4. Winter 2000-01, p 86,

⁴ Catiore, R C, "A CINC for Sub-Saharan Africa: Rethinking the Unified Command Plan", *Parameters*, Vol XXX, No. 4, Winter 2000-01, p 105.

⁵ *Ibid.*

⁶ Cochran, E S, *op cit*, p 89.

- ⁷ Berman, E G & Sams, K E, *Peacekeeping in Africa: Capabilities and Culpabilities*, United Nations Publications, Geneva, 2000, p 16.
- ⁸ Metz, S, "Refining American Strategy in Africa", *Strategic Studies Institute Monograph*, Strategic Studies Institute, US Army War College, Pennsylvania, February 2000, pp 3-4.
- ⁹ Job, B L (ed), *The Insecurity Dilemma: National Security of Third World States*, Lynne Reinner, London, 1992, pp 89-90.
- ¹⁰ *Ibid*, p 88.
- ¹¹ *Ibid*, p 90.
- ¹² Berman, E G & Sams, K E, *op cit*, p 13.
- ¹³ Stedman, S J, *op cit*, p 236.
- ¹⁴ Snow, D M, *Uncivil Wars: International Security and the New Internal Conflicts*, Lynne Reinner, Bouldre, 1996, p 29.
- ¹⁵ Stedman, S J, *op cit*, p 236.
- ¹⁶ Berman, E G & Sams, K E, *op cit*, p 15.
- ¹⁷ Stedman, S J, *op cit*, p 236.
- ¹⁸ Cochran, E S, *op cit*, p 87.
- ¹⁹ US, Department of Defense, Office of African Affairs, *US DoD Africa Strategy*, August 1995, p 1.
Beskikbaar op die internet by:
[http://www.defenselink.mil/policy/isa/a...office_affrican_affairs_strategy.html]
- ²⁰ Walker, N J & Hanauer, L, "EUCOM and Sub-Saharan Africa", *Joint Forces Quarterly*, Spring 1997, p 103.
- ²¹ Henk, D, "Peace and Security in Africa: Contributions by the United States", *ISS Monograph No 35*, 1999, sien Henk se uiteensetting van onstabiliteit en onveiligheid in die inleiding.
- ²² Bacon, J *et al*, *Sub-Saharan Africa: Pragmatism in the National Interest*, Studentewerkstuk, National Defense University, US National War College, 1998, p 2.
- ²³ Tilford, E H (ed), "World View: The 1998 Strategic Assessment from the Strategic Studies Institute", *Strategic Studies Institute Monograph*, US Army War College, Strategic Studies Institute, Pennsylvania, 26 February 1998, p 68.
- ²⁴ Higgs, R W, "The United States and Sub-Saharan Africa", *Naval War College Review*, Vol XLIX, No 1, Winter 1996, p 90.
- ²⁵ Metz, S, "Refining American Strategy in Africa", *op cit*, p 2.
- ²⁶ Berman, E G & Sams, K E, *op cit*, p 16.
- ²⁷ Henk, D & Metz, S, "The United States and the Transformation of African Security: The African Crisis Response Initiative and Beyond", *Strategic Studies Institute Monograph*, US Army War College, Strategic Studies Institute, Pennsylvania, 5 December 1997, p 6.
- ²⁸ Cochran, E S, *op cit*, p 88.
- ²⁹ Sien Metz, S, "A Strategic Approach to African Security: Challenges and Prospects", *African Security Review*, Vol 9, No 3, 2000 se uitgebreide bespreking van hierdie aangeleenthede.

- ³⁰ Hammond, A, *Which World? Scenario's for the 21st Century*, Shearwater, Washington D.C. 1998, p 189.
- ³¹ Ngubane, S & Solomon, H, "Southern Africa's New Security Agenda", *Africa Insight*, Vol 32, No 1, March 2002, pp 63 - 64.
- ³² Verbrugge, K *et al*, *Sub-Saharan Africa: Adrift in a Sea of Misery. Defining U.S. National Strategy*, Studentewerkstuk, National Defense University, National War College, 1997, pp 2-3.
- ³³ US DoD Africa Strategy, *op cit*, p 6.
- ³⁴ Verbrugge, K, *op cit*, pp 2-3.
- ³⁵ Ngubane, S & Solomon, H, *op cit*, p 62.
- ³⁶ Berman, E G & Sams, K E, *op cit*, p. 17.
- ³⁷ Bacon, J, *op. cit*, p 1.
- ³⁸ Simpson, D H, *U.S. African Policy: Some Possible Course Adjustment*, US Army War College, Strategic Studies Institute, Pensylvania, August 1994, pp, 4-5.
- ³⁹ US DoD Africa Strategy, *op cit*, p 6.
- ⁴⁰ Metz, S, "A Strategic Approach to African Security: Challenges and Prospects", *op cit*, p 8.
- ⁴¹ Webbladsy: *International Federation of the Red Cross and Red Crescent Societies*. "Landmines in Africa" Beskikbaar op die Internet by: [<http://www.ifrc.org/WHAT/health/archi/fact/fmines.htm>]
- ⁴² Ngubane, S & Solomon, H, *op cit*, p 61.
- ⁴³ US DoD Africa Strategy, *op cit*, p 6.
- ⁴⁴ Ngubane, S & Solomon, H, *op cit*, p 61.
- ⁴⁵ Diomandé, M, "Strategy for Increased Stability in Africa", *Naval War College Review*, Autumn 1994, p 75.
- ⁴⁶ Snow, D M, *op cit*, p 33.
- ⁴⁷ Gutteridge, W, "Undoing Military Coups in Africa", *Third World Quarterly*, Vol 7, No 1, January 1995, p 79.
- ⁴⁸ Berman, E G & Sams, K E, *op cit*, p 18.
- ⁴⁹ Bonnemaïson, E, "Security Sector Planning in Africa: Military Force as a Public Good", *Africa Security Review*, Vol 11, no 2, 2002, p 33.
- ⁵⁰ *Ibid*,
- ⁵¹ Henk, D & Metz, S, *op cit*, pp 8-9.
- ⁵² Bonnemaïson, E, *op cit*, p 33.
- ⁵³ Ngubane, S & Solomon, H, *op, cit*, pp 60-61.
- ⁵⁴ *Die Burger*, (Kaapstad) 4 April 2002,
- ⁵⁵ Cochran, E S, *op cit*, p 89.
- ⁵⁶ Stedman, S J, *op cit*, p 235.
- ⁵⁷ *Ibid*, p. 238.
- ⁵⁸ *Ibid*, p. 243.
- ⁵⁹ Lodge, T, "Towards an Understanding of Contemporary Armed Conflict in Africa", In: "*Whither Peacekeeping in Africa?*", ISS Monograph No 36, April 1999, p 1.

- ⁶⁰ Minter, W, "America and Africa: Beyond the Double Standard", *Current History*, Vol 99, No 637, May 2000, p 208.
- ⁶¹ Bonnemaïson, E, *op cit*, p 32.
- ⁶² Tilford, E H, *op cit*, p 67.
- ⁶³ Metz, S, "Refining American Strategy in Africa." *op cit*, p 2.
- ⁶⁴ Furley, O, *Conflict in Africa*, Tauris, London, 1995, pp 2 - 4.
- ⁶⁵ Annan, K, "The Causes of Conflict and the Promotion of Durable Peace and Sustainable Development in Africa", *Secretary General's Report to the United Nations Security Council 16 April 1998*, pp 3-5.
- ⁶⁶ *Ibid*, p 3.
- ⁶⁷ Ngubane, S & Solomon, H, *op cit*, p 61.
- ⁶⁸ US, Department of State, "Arms and Conflict in Africa", *Report of the Bureau of Intelligence and Research*, Bureau of Public Affairs, July 1999, p 2.
- ⁶⁹ Metz, S, "Refining American Strategy in Africa." *op cit*, pp 45-49.
- ⁷⁰ *Ibid*, p 12.
- ⁷¹ *Ibid*. pp 45-49.
- ⁷² Sien Lodge, T, *op cit*. se artikel vir 'n volledige bespreking van hierdie tipologie.
- ⁷³ United Kingdom, *The Causes of Conflict in Africa*, Africa Policy and Economics Department, Department of International Development, Consultation Document, London, March 2001. pp 8-9.
- ⁷⁴ Berman, E G & Sams, K E, *op cit*, pp 19-20.
- ⁷⁵ Stedman, S J, *op cit*, p 247.
- ⁷⁶ *The Causes of Conflict in Africa*, *op cit*, p 10
- ⁷⁷ Berman, E G & Sams, K E, *op cit*, p 21.
- ⁷⁸ Stedman, S J, *op cit*, p 246.
- ⁷⁹ *The Causes of Conflict in Africa*, *op cit*, pp 10-11.
- ⁸⁰ *Ibid*, pp 11-12.
- ⁸¹ Stedman, S J, *op cit*, p 249.
- ⁸² Clapham, C, "International Relations in Africa after the Cold War", In: Hale, W & Kiele, E (eds), *After the Cold War. Security and Democracy in Africa and Asia*, Tauris, London, 1997, pp 100-101.
- ⁸³ Job, B L, *op cit*, pp 88-90.
- ⁸⁴ Clapham, C, *op cit*, p 103.
- ⁸⁵ *Ibid*, p 110.
- ⁸⁶ Rugumamu, S M, "State Sovereignty and Intervention in Africa", *Conflict Trends*, No 4/2001. p 4.
- ⁸⁷ Cilliers, J, "Security in Africa" Referaat gelewer tydens die Ministriële Konferensie rakende Veiligheid, Stabieleit, Ontwikkeling en Samewerking in Abudja, Nigerië, 8 Mei 2000. Beskikbaar op die internet by: [<http://www.iss.co.za/Pubs/Other/Abudja.html>]
- ⁸⁸ *Ibid*.